

ST.

18. september 1947

59. årgang

Nr. 33-34

ILAV

De ukatolske enten - eller

Utsyn

Mantains venner

St. Mikkelkirken i fjellet

Katolske profiler

Fra det katolske utland

Her hjemme

40
øre

Guds tjener Karl Schillings beatifikasjonsprosess innledet i Rom

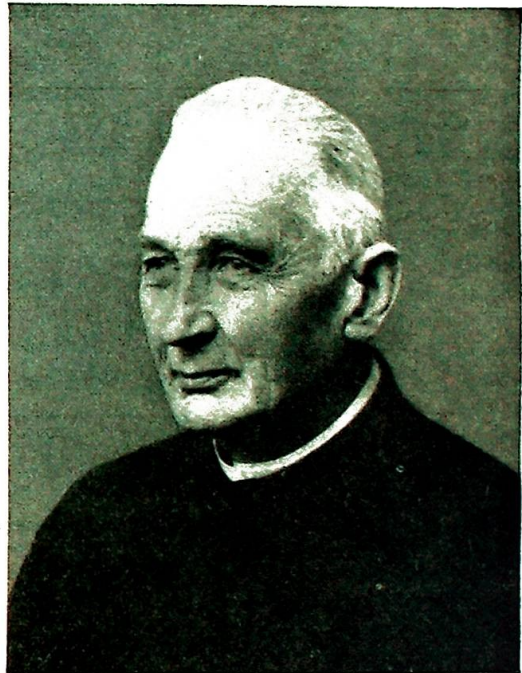
«O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius!»

A, dyp av Guds rikdom og visdom og kunnskap! Hvor uransakelige hans dommer er og usporlige hans veier! (Rom. 11, 33.)

Slik innleder Rituskongregasjonen det dekret av 22. novbr. 1946 som høytidelig melder at alt ligger vel til rette for at beatifikasjonsprosessen for «Guds tjener» pater Karl Schilling offisielt kan innledes i Rom.

For Norges katolikker er dette et gledesbudskap av de virkelige store, ja, kanskje det gledeligste som de har mottatt siden den hellige hostie, Hvite Krist, atter etter Reformasjonen ble løftet av «hender vigslet av Rom.» Karrig var jorden for Moderkirkens vekst i Norge i de århundrene som fulgte trosskiftet i landet. Karrige kårene for de av Guds tjenere av «den gamle tro» som våget å ta arbeidet opp. Når en av disse tjenere i levende live ikke fikk oppleve gleden å ta fatt på den hjemlige jord, men siden på denne måten får virke som en G u d s t j e n e r i h e l l i g h e t i katolske sinn og hjerter, ja, da må vi i dypeste takknemlighet og glede slutte oss til Romerbrevets ord: «A, dyp av Guds rikdom og visdom og kunnskap! Hvor uransakelige hans dommer er og usporlige hans veier!»

Siden barnabittene i Mouscron i 1924 vendte seg til biskopen av Bruges (Brügge) og bad om at pater Schillings offisielle beatifikasjons-prosess måtte bli innledet, har Norges katolikker nærret et stille håp om et oppmuntrende svar fra Kirken. Nå er det kommet, og en må si at det har kommet snarere enn de fleste hadde turdet vente. De mange andre nord-

Pater Karl Schilling.

menn som har lest de tredve gripende sidene Sigrid Undset har viet pater Karl Schilling i sin bok «Norske Helgener», vil vel heller ikke stå overrasket over å se hans navn på trykk igjen i denne forbindelse.

I det dekretet som foreligger blir pater Schillings livshistorie kort referert, hvordan han døde i hellighetens ry og snarere vokste i dette ry hos de tusener som sorget over hans død, men enda mente de motok hjelp på hans forbønn. De formelle skritt som siden er tatt til støtte for prosessen blir også forskriftsmessig gjengitt i dekretet, og det går ut på at kardinalene og de øvrige medlemmer av Rituskongregasjonens I. seksjon har vektatt å anvise saken til Innledningskommisjonen, forutsatt, som det heter, at den Hellige Far godtok det. Hans Hellighet

VÅRE KIRKER

på søn- og helligdager

Liturgisk kalender:

O S L O

St. Olavs kirke, Akersvegen 1.
Soknepresten, tlf. 41 41 61 (Prestegården, H. H. Biskopen 42 52 87).

Fromesse kl. 7.

Stille messe kl. 8,15.

LOW MASS kl. 9,45.

English Sermon.

Høgmesse med preken kl. 11.

Aftengudstjeneste kl. 19.

St. Hallvards kirke, Urtegt. 29.

Fransiskanerne, telefon 68 08 68.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse kl. 10,30

Aftengudstjeneste kl. 17.

St. Dominikus kirke, Neuberggt. 15.

Dominikanerne, telefon 44 23 24.

Fromesse kl. 8,15

Høgmesse kl. 10,30

Aftengudstjeneste kl. 18.

Jesu Hjerter kapell, Nyveien 17, Stabekk.

Soknepresten, telefon 53 77 35.

Fromesse kl. 9,05

Høgmesse kl. 10,45

Aftengudstjeneste kl. 17,45.

Grefsen kapell, Gladsveg 23.

Prestegården, telefon 37 45 90.

Høgmesse kl. 9,30

Aftengudstjeneste kl. 17,00.

Vår Frue Villas kapell, Montebello, Smestad.

Prestegården, telefon 55 81 21.

Høgmesse kl. 8,30.

Aftengudstjeneste kl. 16,30.

ARENDAL:

St. Franciskus kirke, Tyholmen.

Soknepresten, telefon 2 209.

Fromesse kl. 8,00.

Høgmesse kl. 10,45.

BERGEN:

St. Paul kirke, Christiesgt. 16.

Soknepresten, telefon 15 410.

Fromesse kl. 8,00.

Høgmesse kl. 10,30.

Andakt kl. 18,00.

Fredag: Andakt kl. 19.

DRAMMEN:

St. Laurentius kirke, Cappelens gate 1.

Soknepresten, telefon 2 019.

Fromesse kl. 8,30

Høgmesse kl. 10,30

FREDRIKSTAD:

St. Birgitta kirke.

Soknepresten, telefon 1 438.

Ottemesse kl. 8,15.

Høgmesse kl. 10,30.

HALDEN:

St. Peter kirke, Kr. V.s plass 1.

Soknepresten, telefon 1 168.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse kl. 10,30

HAMAR:

St. Torfinn kirke, Torvgaten 113.

Soknepresten, telefon 1 751.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse kl. 10,30

Aftengudstjeneste kl. 18.

HAUGESUND:

St. Josef kirke, Haraldsgt.

Soknepresten, telefon 3 195.

Fromesse kl. 8,30

Høymesse kl. 11,00

HØNEFOSS:

St. Theresia kirke, Vesterntangen

Soknepresten, telefon 266.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse » 10,30

KRISTIANSAND S.:

St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3.

Soknepresten, telefon 4 225.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse » 10,30

PORSGRUNN:

Vor Frue kirke, Sverresgt.

Soknepresten, telefon 644.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse » 10,30

STAVANGER:

St. Svithun kirke, Dronningsgt. 8.

Soknepresten telefon 25 534.

Fromesse kl. 8,00

Høymesse kl. 10,30

Søndag 21. september: 17. søndag etter pinse. — Matteus, apostel og evangelist. Ep. Efes. 4, 1—6. Ev. Matt. 22, 34—46.

Mandag: Tomas av Villanova, biskop og bekjenner, † 1556.

Tirsdag: Lenus, pave og martyr, † 70. — Tekle, jomfru og martyr.

Onsdag: Maria, vernehelgen for løskjøpte fanger.

Torsdag: Ferialdag.

Fredag: Kyprian og Justina, martyrer.

Lørdag: Kosmes og Dannan, martyrer, † 303.

Søndag 28. september: 18. søndag etter pinse. Ep. 1. Kor. 1, 4—8. Ev. Matt. 9, 1—18.

Mandag: Michael, erkeengel.

Tirsdag: Hieronymus, bekjenner og kirkelærer, † 420.

Onsdag: Remigius, biskop og bekjenner, † 533.

Torsdag: Verneenglene.

Fredag: Teresie av Jesusbarnet, † 1897.

Lørdag: Frans av Assisi, bekjenner, † 1226.

Søndag 5. oktober: 19. søndag etter pinse.

SYLLING: St. Hallvard kapell.

Presteboligen, telefon 9 028.

Høgmesse kl. 10,30

Aftengudstjeneste.

TØNSBERG: St. Olavs kapell.

Soknepresten, telefon 2 238.

Fromesse kl. 8,00

Høgmesse kl. 10,30

UTSYN

Pave og president

Det er blitt offentliggjort en brevveksling mellom den Hl. far og president Truman som klart viser de bestrebelser som fra begge sider blir gjort for gjennom samarbeid å trygge verdensfreden.

President Truman betoner at en varig fred bare er mulig når den bygges på de kristne prinsipper: «Som kristen nasjon er det vårt oppriktige ønske å få krigen og krigens årsaker utstøtt fra verden..... Mine anstrengelser går ut på å styrke troen på menneskets verd og verdighet over alt på jorden. Tiden krever en sterk tro som står rede til å kjempe for rettferdigheten..... Jeg er fullt og fast overbevist om at de som fornektet sine forpliktelser overfor Gud heller ikke vil kunne oppfylle sine forpliktelser overfor menneskene, sine brødre.»

Presidenten tilføyer at på hans personlige ønske er den amerikanske «utsending» Myron Taylor vendt tilbake til den Hl. stol for å pointere hvor sterkt «et intimt samarbeid med de moralske krefter i hele verden» ligger ham på sinne.

I sin svarskrivelse uttrykker den Hl. far først sin «tilfredshet og takknemmelighet for et så stort og fritt folks ønske og beslutning om å gå inn for en så høy oppgave.

Den storslåtte nestekjærlighet som det amerikanske folk har utvist mot alle undertrykte og nødstedte folk er et talende bevis på de forente staters oppriktige ønske om fred og gode kår for hele verden. Vi er overbevist om at de fleste nasjoner nærer det samme ønske, selv de land som ikke fritt kan få uttrykke den samme mening.

Når staten setter seg selv i Guds sted og vil gjøre seg selv til grunnlag for menneskerettighetene nedverdiger den menneskene mer og mer til slaver og til å bli bare politisk verktøy. Med dette er den sanne samfunnsorden stilt på hodet og historien viser at den uunngåelige følge av et slikt vrangsyn er krig mellom folkene.»

Paven tilføyer at «Deres eksellense vil som alle forsvarene av den menneskelige personlighets rettigheter finne den oppriktigste og ivrigste medarbeider i Guds Kirke. Den har alltid siden sin grunnleggelse for 2000 år siden vært menneskehetens forkjemper mot tyranniet, arbeidernes mot den økonomiske undertrykkelse, religionens mot dens forfølgere. Den kan aldri gå på kompromis med erklærte fiender av Gud. Kirken kjenner ikke til frykt. Menneskets første plikt er plikten mot Gud, dets annen plikt er plikten mot nesten. Den borger tjener fedrelandet best som mest trofast oppfyller sine plikter mot Gud. Et folk som legger hindringer i veien for en

Paven har ratifisert kardinalenes reskript og ved egenhendig underskrift stadfestet at Karl Schilling er verdig til å bære den ærverdige Kirkens tittel: Servus Dei, Guds tjener.

Op vi svarer takknemlig: DEO GRATIAS!

Ivar Hansteen Knudsen.

— I neste nr. av St. Olav vil nærmere bli gjort rede for premissene og gangen i en såkalt beatifikasjonsprosess, samt hva den avgjørelse som Rituskongregasjonen ved ovennevnte dekret har tatt, innebærer.

fri forkynnelse av Guds ord kan aldri bli betraktet som fremmede verdensfreden.»

Apropos amerikaneren Myron Taylor som nå for andre gangen vender tilbake til den Hl. stol som en presidents «personlige utsending», så er det etter alt å dømme denne gang bare for en kortere tid og som et ledd i en rundreise han foretar i Europa i direkte forbindelse med den øyeblikkelige verdenssituasjon. Han skal avfatte en «personlig rapport» til president Truman om den økonomiske og politiske stilling i forskjellige land. Han er mangemillionær, 72 år gammel, og det var allerede i 1940 at president Roosevelt overdro ham den interessante oppgave å representere ham personlig i Vatikanet. Pavens fredsappell i 1939 hadde nemlig gjort et dypt inntrykk på Roosevelt og han ønsket å knytte en nærmere forbindelse med ham. Å utnevne Taylor til regulær ambassadør turde han dog ikke av hensyn til de mange ikke-katolske kretser i U.S.A. — derfor ble han bare «personlig utsending» i navn.

Myron C. Taylor var på den tid en helt ukjent skikkelse i den amerikanske offentlighet, men i de indre kretser var han en betydelig størrelse. Storfinansmann og filantrop, robust materialist og høyspent idealist — han tjente kjempeformuer og ga kjempeformuer bort. Han var president Hoovers nærmeste medarbeider i dennes store europeiske hjelpearbeid etter den første verdenskrigen, og det var under et av sine Europaopphold i den anledning at han forelsket seg i Italia og kjøpte seg en herlig villa i Florens hvor han i mange år oppholdt seg i alle ferier og bl. a. har lært seg å tale et utmerket italiensk. Siden har han skjenket villaen til paven med det ønske at den måtte bli overtatt av rosenkrans-søstrenes kongregasjon.

Oslo katolske Menighetspleie

Utdrag av regnskapet for året 30. juni 1946—
1. juli 1947.

Innkomet som private gaver	kr. 2725.45	
Uttatt av banken	» 500.00	
Innkjøp av varer til utdeling		kr. 194.41
Utdeling i begge menigheter		
kontantbeløp		» 2917.18
Kontorutgifter		» 83.03
	kr. 3245.44	3194.62
Pr. balance 30. juni 1947		50.83
	kr. 3245.45	3245.45
An saldo 1. juli 1947	kr. 50.83	
» bankkonto	» 1275.00	

I det vi avslutter menighetspleiens årsregnskap, vil vi få benytte leiligheten til å bringe vår varmeste takk til alle som har støttet vårt arbeide med gaver, personlig hjelp og vennlig interesse på mange måter.

Da fungerende menighetssoster kommer til å reise bort for lengre tid, er kontoret midlertidig lukket inntil der blir truffet en ny ordning for menighetspleien, som det for tiden blir underhandlet om.

For Oslo Katolske Menighetspleie,
Sigrid Øde.

De ukatolske enten - eller

11

Fasthet eller toleranse overfor anderledes troende?

I etterkrigstiden har vi sett tegn på voksende forståelse mellom katolikker og protestanter. Det later til at tyskerne er foregangsmenn på dette området. Nå nylig har den kjente katolske teolog dr. Lortz (som har skrevet den mest forståelsesfulle bok om Luther som hittil er kommet fra katolsk hold) etter innbydelse holdt tre forelesninger på et protestantisk presteseminar i den engelske okkupasjonszone i Tyskland. Tilfellet er ikke enestående. Forståelsen mellom tilhengere av de to kirkesamfunn er meget større i dag enn den var før krigen.

Men, vil noen spørre, hvorledes er dette mulig? En katolikk som er overbevist om Kirkens guddommelige læremyndighet kan da ikke gå til kompromisser? Han er da vel nødt til å mene og til å hevde at den katolske Kirke alene eier den hele, uavkortede sannhet? Toleranse kan det vel ikke være tale om når en er overbevist om at en tilhører det samfunn som har retten og sannheten på sin side?

Vi må ha klart for oss at ordet «toleranse» er tve-tydig. Det kan både gå på troen og på den praktiske holdning. En katolikk er nødvendigvis *dogmatisk intolerant*, men i sin praktiske holdning overfor anderledes troende er toleransen hans ideal.

Saken er jo den at intet menneske med respekt for seg selv og som er overbevist om at det kjenner sannheten om et eller annet forhold, kan gå med på å lempe på denne sannheten eller stikke den under stol for å unngå å støte andre som ikke kjenner den. En kristen kan mindre enn noen gjøre det. For en kristen er et menneske som tror på en Gud som har sagt om seg selv: «Jeg er Sannheten.» Og en katolikk kan minst av alle gjøre det. For en katolikk er et menneske som tror at den guddommelige Sannhet taler gjennom Kirkens læremyndighet. Hvis en med toleranse forstår den innstilling som gjør det mulig for et menneske å si «min personlige overbevisning er slik og slik, men det skal vi ikke ta så høytidelig, — sannhet er et subjektivt begrep og den ene sannhet kan være like bra som den andre» så er en katolikk nødvendigvis intolerant. Det er bl. a. dette en kan uttrykke ved å si at en katolikk er dogmatisk intolerant.

Men denne holdningen kan medføre minst to misforståelser som det gjelder å være på vakt mot. For det første må en være klar over at det utelukkende er til det *universelle* en katolikk er bundet, — ikke til meninger som er spesielle for en sivilisasjon eller klasse eller nasjon eller rase eller et politisk parti eller en annen begrenset menneskegruppe. En katolikk har i virkeligheten en meget større meningsfrihet enn ikke-katolikker (og en del katolikker) tror. Og denne meningsfrihet kan gjøre forholdet til anderledes troende greitt på områder som ikke har direkte tilknytning til dogmatiske eller moralske spørsmål.

For det annet er det grunn til å minne om at selv om Kirken hevder at den alene eier sannheten i sin helhet og at ingen kan frelses uten ved sannheten, ingen kan frelses «utenfor Kirken», så vil jo ikke det si at ingen kan frelses utenfor den *synlige* kirke. Ethvert menneske med god vilje som ikke står det lys og den nåde imot som Gud tilbyr hans hjerte, tilhører Kirkens «sjel».

Andre vil bedre kunne utvikle de teologiske sannheter om Kirken. Her er de bare nevnt for å peke på det faktum at Kirkens lære om seg selv ikke er til hinder for et hjertelig forhold mellom katolikker og ikke-katolikker. I virkeligheten kan jo ingen katolikk vite om han har *utnyttet* de privilegier han som katolikk har fått. Han kan heller ikke vite om en eller annen ikke-troende ikke har utnyttet sine forutsetninger meget bedre. Det forhold at en selv er katolikk og ens neste ikke, gir ikke en skygge av grunnlag for en overlegen, nedlatende eller arrogant holdning. I virkeligheten er det den part som viser den største nestekjærlighet i en slik kontakt som — moralsk sett — er mest katolsk.

Den dogmatiske intoleranse fører ikke til praktisk intoleranse. Tvert imot. Når vi er dogmatisk intolerante, er det fordi vi vet hvor stor respekt vi skylder sannheten. Men vi må innse at også andre mennesker skylder sannheten respekt, — den sannheten som det står i deres makt å erkjenne.

Vanskeligst er forholdet når en anderledes troende ut ifra mangelfulle forutsetninger uttaler seg om det som vi ser på som den fullkomne sannhet. Men også da må vi av respekt for sannheten respektere den subjektive sannhetskjærlighet hos det menneske som i dette tilfelle objektivt sett angriper sannheten. Det vil si: vi må så vidt det er oss mulig avholde oss fra én hissigheit som gjør vår tale uverdigg og lite menneskekjærlig. Bli ikke den verdighet bevart som vi skylder vår motstander og oss selv når vi taler på Sannhetens vegne, da vil Kirken for anderledes troende komme til å arte seg som en terrier som løper langs gjerdet og gneldrer mot dem som passerer utenfor. Den er irriterende, men ikke noe å ta høytidelig. Og kristen kan den mindre enn noe gjøre krav på å være. Daniel Haakonsen.

PATER NOTENBOOM har 8. september feiret sitt 25 års klosterjubileum. Pateren virker nu i provinsialklostret i Weert i Holland, hvor han arbeider med utsendelsen av misjonærer til de forskjellige land. Det er jo en atskillig større oppgave enn den han hadde her i Norge hvortil han kom i 1933 som sokneprest til St. Halvard i Oslo og nedla et oppofrende arbeid som gjorde ham aktet og elsket langt ut over hans menighets grenser. Pater Notenboom er meget savnet her i landet; og selv om det blir post festum, bringer «St. Olav» på norske katolikkers vegne en hjertelig hilsen i anledning festdagen.

Maritain's venner

Av Fr. Hallvard Rieber-Mohn O. P.

I artikkelen «konversjoner av i dag» i «St. Olav» nr. 29—30 er nevnt i forbifarten Raissa Maritain's bok «We have been friends together», utkommet i New York under krigen, mens forfatterinnen og hennes mann, den verdenskjente thomistiske filosofen Jacques Maritain, var leder for den franske «kulturelle utefront». Da jeg kan tenke meg at mange av «St. Olav»s lesere kunne være interesserte i en nærmere omtale av dette *mémoire*verket, som har vakt en berettiget oppsikt i litteraturkretsene hernede, skal jeg forsøke å gi enkelte spredte trekk, særlig fra første bind som unektelig er det mest interessante, med sin omtale av den første begynnelse til det en kunne kalle «Ny-Katolsk fransk intellektualisme».

Les grandes amitiés» som boken heter på fransk er i første rekke madame Raissa Maritain's dramatiske livshistorie. Hun er født av jødiske foreldre i Mariupol ved det Azowske Hav, i det tsaristiske Russland, hvor jødepogromer fremdeles forekom ikke så sjelden. Innvevd i sjarmante barneminner og øyeblikker fra det solvarme Krim — «Russlands riviera» — er det angstfylte scener, da fanatiske og plyndrende flokker med et kors i spissen strømmer mot jødekvartene. Hennes far hørte til de få som ble spart, russerne likte ham for hans gjestfrihet og kalte ham «Salomon den vise», og når det trakk opp til forfølgelse, fikk han et vink på forhånd: «Det er vår «Lille Far» tsaren som vil det slik, så vi er nødt til adlyde, men hold du deg bare innendørs sammen med dine!» Hjemmet er patriarkalsk og rettroende jødisk, — der er noen rørende skildringer av påskeseremoniene i familiens midte med det høytidsfulle, rituelle måltid, påskelammet og det usyrede brød, og som klimaks for det oppspilte barnesinn: øyeblikket da alle lys i stuen slukkes, og familien i noen minutters åndeløs stillhet mediterer «Herrens engels vandring gjennom rommet» — møtet med den jødiske utvelgelses mysterium.

Hun begynner på skolen, er en lynende intelligens, men dermed også allerede suspekt: «jødeungen» kan alltid få lære å lese, men må ikke ha den uhørte arroganse å overgå landets egne barn. Så lukker hun seg inne med sine funn og oppdagelser, Lermontovs og Krilovs poesi og Torah'ens, den jødiske idéverdens utømmelige skattkammer. Omkring henne er der lite annet en misunnelse og mistenksomhet, hun er skyldig i den forbrytelse å være en «oumnitsa», — en «ener». For et russisk barn ville det være en triumf, — at en jøde vinner prisen tar miljøet som en utålelig frekk ambisjon. Så tar foreldrene en stor og oppofrende beslutning for å åpne en framtid for deres begavede barn: faren avviker sin skredderbedrift i Mariupol og emigrerer med hele sin familie. Målet er opprinnelig New York, men det ender med at de slår seg til i Paris. Her vokser Raissa opp.

Paris er Raissa Maritain's åndelige og sanne fedreland. Ikke Frankrike, men Paris. I lovsangen til byen ved Seinen hever denne enkle og upretensiøse rosten seg til det patetiske, Paris har brakt menneskelig og guddommelig kjærlighet inn i hennes liv, for her er hun gift og her er hun døpt, Paris med den høye, blå, glade himmelen over La Cité's brungrå monumenter, raslende eføy og dansende brobuer, helgeners og trubadurers by, Racine og Pascal og St. Vincent

av Paul's Paris, Victor Hugo's og Baudelaire's Paris, byen med Champs Elysées og Place de la Concorde, dette Paris hvor Aquinaten har undervist, Ludvig den Hellige regjert og hvor Nôtre Dame ser ned på den buktede, smilende Seinen fra sine to ufullendte fullendte tårn.

Her åpner hele den franske kulturs rikdom seg for henne, er der noen by i verden hvor totalsummen på en nasjons fortidige og samtidige genier er mer overveldende og spillevende nærværende enn i Paris? Med store, forundrede øyne styrer hun seg med sitt klare, mottakelige intellekt inn i den hvirvel av litterære, artistiske og vitenskapelige strømninger som støter sammen og alltid har støtt sammen i denne veserlandenes åndelige hovedstad.

Atten år gammel møter hun filosofien, Sorbonne og — «Jacques»: En ung mann med et mildt ansikt, blond manke og kort skjegg, licentiat i filosofi, høy, litt lutende skikkelse. Det er den framtidig ny-thomismens leder, nå Frankrikes ambassadør ved Vatikanet, tenkeren Jacques Maritain. Unektelig er det en noe uvanlig kjærlighetshistorie, i den parisiske vårluft og Seine-romantikken blander seg de mest sublime og skarpskodde, vitenskapelige diskusjoner og metafysisk weltschmerz. Jacques Maritain hadde oppsøkt sin framtidige hustru for å få hennes underskrift på en protest fra franske studenter som han ville nedlegge i den russiske ambassade i Paris, mot den undertrykkelse de sosialistiske studenter ved russiske universiteter var utsatt for fra det tsaristiske politiets side. Senere treffes de på forskjellige forelesninger, og fram for alt finner disse to intelligente ungdommene hverandre i den spontane reaksjon mot tidens Sorbonne, — Sorbonne i antiklerikalismens og den trange, dogmatiske «scientismes» tidsalder med sin naive empirisme, gjennomsyret av mekanistisk og materialistisk tendensvitenskap. Fullstendig uanfektet av førkrigstidens blåøyde framskrittoptimisme og kulden av «vitenskapens og teknikkens oppdagelser» søker de grunnleggende prinsipper «for å rettfædiggjøre eksistensen og gjøre livet til noe annet en noe absurd og grusomt,» kort sagt: et vitenskapelig, syntetisk livssyn som samordner og animerer all århundrets imponerende detaljvitenskap i et system og gir den en felles, høyere mening. Men undervisningen ved Faculté des Sciences fyller dem med lede og melankoli. Disse professores i botanikk, geologi, fysiologi, embryologi — forskere som de Gentil, de Dastre, de Lapiquè er ypperlige spesialister, detaljforskere, «observateurs» som elsker det stillferdige naturstudium, men som ikke har noe helhetlig syn å gi. «Hva jeg ville, var å kjenne denne samme natur på en annen måte, i dens årsaker, i dens vesen («essence») i dens mål (fin). En dag våger jeg meg til å si dette til professor Lapiquè. «Men det er jo mystikk!» ropte han indignert.»

Mystikk. Det var det skandaløse ord i ørene på datidens antimetafysiske dogmatikere, i deres øyne var all intellektuell aktivitet som vil heve seg over den enkle, erfaringsmessige konstateren av fakta dømt som obskurantisme. Fransk forskning, som i denne tiden på ingen måte var fattig på begavelser (for eksempel hadde Pierre og Marie Curie i 1898 oppdaget Radium'et) hadde en fullstendig tendensløs og uvitenskapelig motvilje mot å beskjefte seg med intellektets første prinsipper og de rent spekulative verdier. Over den matematiske himmel regnet den bare med det tomme rom. Forsåvidt

som der overhodet ble filosofert, var det ut fra mekaniske teorier, absolutt determinisme, evolusjonistisk monisme, teorier som til sammen utgjorde et slags lurvet filosofisk lappeteppe. Jacques Maritain skulle senere i sitt blendende programskrift «Antimoderne» sammenfatte dem under benevnelsen «scientisme» og hudflette ubarmhjertig deres selvtilfredse utilstrekkelighet og ignoranse.

For Raïssa Maritain som for hennes framtidig mann betegner Sorbonne-perioden en smertefull og stadig mer aksentuert utvikling i retning av hvileløs søken etter sannheten og trang til klarhet over det absolutte. Der er noe dypt gripende og alvorlig over disse to unge menneskers lidenskapelige og uforferdede søken etter fast grunn under føttene, etter et verdensbilde, et livsinhold. Hun forteller en liten selsom episode fra Jardin des Plantes, — denne morsomme parken på venstre bredd med elefanter og bjørner og blomsterbedd og barnepiker, hvor unge mennesker vel vanligvis taler om alt annet mellom himmel og jord enn akkurat filosofi. Maritain og hans forlovede tenker hverken på solskinnet eller blomstene eller på barna som lager sølekaker i sannkassene. De er to ytterst følsomme menneskesinn ved enden av en lang og angstfylt veg, og de ser ingen løsning på sitt eget felles altoverskyggende problem. «Nous voulions mourir par un libre refus s'il était impossible de vivre selon la vérité.»

Er det overspent? Der er i alle fall noe stort, noe vakkert og noe meget fransk over det.

Og så er «mystikken» likevel så nær. En dag hører de en forelesning av *Henri Bergson* i *College de France*. Her finner de noe annet enn Sorbonnes skeptisisme og pseudo-positivisme, Bergson trollbinder dem med dybder og klarsyn i sin undervisning, hans forelesninger over intuisjonen leder dem til forståelsen av det reelle, det absolutte, det transcendentale. De griper bergsonismen som en druknende klamrer seg til en redningsbøye, og den bærer. Med sin belysende og gjennomtrengende kritikk sletter Bergson ut de antimetafysiske fordommer i tidens motevitenskap og kaller ånden til å kjenne sitt eget, vidtfavnende veser, sin egen spirituelle frihet. Meget snart blir Jacques Maritain Bergsons hengivne og ledende disippel, og Bergson sier selv at ingen av hans elever har forstått og tolket ham bedre.¹ Vennskapet med denne fine og åndfulle tenkeren vender deres interesse mot mystikerne, de studerer den store mystiske verdenslitteratur fra Plotin til Ruysbroek. Bergsons filosofi blir for dem vegen tilbake til livet, de finner igjen en mening og lykke ved tilværelsen og beslutter å gifte seg.

Nå begynner «Maritain-kretsen» å ta form. Lenge har de allerede kjent *Ernest Psichari*, Ernest Renans dattersønn, en tenksom og idealistisk ung mann som reagerer sunt og voldsomt på sin bestefars på samme tid antikristelige og feminiserte borgermiljø ved å kaste seg ut i de hardeste militære eventyr. Han skaper sin egen militære for ikke å si militaristiske livsanskuelse («Je suis militairement militaire» sier han et steds) og forherliger den franske armé og dens karakterskapende verdi. Som soldat i Sahara, — i års ensomhet under den stjernestrødde ørkenhimmel, og på alle kanter omgitt av Islam's fanatiske og fromme intoleranse blir han seg bevisst to ting: at han er dikter og at han er kristen. Ernest Renan hadde ikke engang kunnet finne Gud

¹ Av Henri Bergson's testamente framgår at hans tenkning hadde brakt ham til kirkens terskel, og at ville ha konvertert dersom han ikke hadde følt det så sårt å forlate sine forfulgte jødiske rasefeller nettopp som antisemitismen steg til en hittil ukjent voldsomhet under det nazistiske Europa-velde. Han døde i 1941.

i evangeliene, hans dattersønn finner ham i nattestillheten over en beduinleir, i ørkenvindens enstonige klagesang over Sangha og Ichad. Hans milelange, hvileløse reiser til fots og på hesteryggen forvandles litt etter litt i ensomhetens skole fra militærtjeneste til Gudstjeneste, den unge løytnant Psichari blir hovedsmannen i evangeliet som straks så føreren, sjefen i Kristus fordi han hadde selv noe av denne samme, noble ætt. Slik skildrer han seg selv som Maxence i «Le voyage du Centurion». Hans lange reise ender ved døpefonten i 1912. To år senere, 18 dager etter krigsutbruddet, faller han ved Rossignol i Belgia.

Men ingen inntar en større plass i Raïssa og Jacques Maritains unge år enn dikteren *Léon Bloy*, dette sære, voldsomme talent hvor lidelsen og lidenskapen forenes i en forpint lovsang til den korsfestede «Smertenes mann». Maurice Maeterlinck hadde uttalt i et intervju at Bloy's «La femme pauvre» var «det eneste romanverk i dag hvor der er åpenbare tegn på geni.» De skaffer seg boken og rives fullstendig med. Det er første møte med kristendommen, med katolisismen og dens lidelsens mystikk: «Det er ikke i morgen at en trer inn i Paradiset, heler ikke om 10 år, det er i dag en trer inn, når en er fattig og korsfestet.» Det var boken om «den eneste sorg på jorden: at en ikke er en helgen.» Senere leser de Bloy's «Quatre ans de captivité à Cochois-sur-Marne» — et nødskrik som er hjerteskjærende når en vet at denne grå, redselsfulle tilværelsen på sult- og frysegrensen er hans og hans families egen. Lidelsen og fattigdommen er Bloy's adelskap, som likedanner ham med Frelseren, for hans intuitive dikterblikk åpner det seg sider ved kristendommen som en må ha lidelsesfullt på legeme og sjel for å se. Ingen forstår hans geni, hans vulkanske talent maler med gigantiske og symbolske oppslag som går tidens konvensjonelle, stuevarme bourgeois-smak fullstendig over hodet. Og noen ganger raser han uten måtehold og i et slags desperat fortvilelse mot tidens småkårne filistre i krasse pamfletter. Men i sin visjonære, religiøse poesi og når han ser lidelser, sinnets og legemets martring i øynene, når han de store høyder, for da skriver han ut av sitt eget liv, med sitt eget blod.

De skriver til ham, om de må få komme og hilse på ham og hans hustru Jeanne (Johanne) Molbeck, datter av den danske dikteren. Og en dag i det fattige hjemmet på Montmartre, i skyggen av Sacre-Coeur slutes et vennskap for livet mellom de unge Maritain's og Léon Bloy som da alt var 60 år gammel, miskjent og glemt på livets skyggeside. Han blir årsak til deres konversjon — ikke ved propaganda, for han hadde rikere midler: ofret av sin misère som bønn og et skjont og gripende eksempel på dyp forening med Kristus i liv og diktning. For Raïssa Maritain blir Bloy's fantastiske og mektige «Le salut par les juifs» noe av en åpenbaring: jødernes tragiske skjebne i kristent perspektiv, sett med hele Bloy's synske tro og sans for det bibelske symbols rekkevidde. Bloy's vennskap orienterer dem begge mer og mer mot katolisismen og det ocean av kristen kultur den har båret på sin rygg gjennom 20 sekler. De leser Thomas à Kempis, Pascal, Catherine av Emmerichs visjoner, pater Surin's «Catéchisme Spirituel» fra det XVIII. århundre som — pussig nok, blir dem anbefalt av *Georges Sorel*. Og de studerer inngående og med bankende hjerte denne kristendommens undertrykte, fromme bildebok som heter katedralen i Chartres, med dens hundrer av åndsfulle portalskulpturer. Etter lanvarig tvil og nølen oppsøker de en dag Léon Bloy, beslutningen er tatt: de vil kristnes. I sin absolutte ignoranse av alt som angår kirkens ytre funksjoner tror

Katolske profiler:

Mgr. dr. Karl Otto Kjelstrup

Av SIGRID UNDSSET

Snart er det et år siden mgr. Kjelstrup døde men hans liv betydde så mye for så mange mennesker at hans minne stadig er en levende realitet for alle som kom i berøring med ham. Et synlig bevis på dette er det sist utkomne nummer av «Bulletin St. Ansgar's Scandinavian Catholic League of New York» — det overordentlige vakre tidsskrift som holder våre nordiske trosfeller og andre i nordiske forhold interesserte å jour med hva som foregår i katolske kretser i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Det skrives på engelsk — og i Jule-nummeret har Sigrud Undset tegnet et bilde av mgr. Kjelstrup som jo opptok henne i kirken som det sikkert også vil glede andre herhjemme å lese. Artikkelen gjengis her omsatt hvilket selvfølgelig uunngåelig vil merkes — det blir altså ikke Sigrud Undsets egen norske språkføring. Vi vil imidlertid legge fornorsknin-gen så tett som mulig opp til den engelske original — i håp om at «le ton qui fait la chanson» derved vil bli best bevart.

*

Da mgr. Kjelstrup fredfullt gikk bort natten til 21. november 1946 på St. Franciscus Xaverius-søstrenes hospital i Arendal mistet Kirken i Norge en stor prest og en meget levende personlighet blant sine tjener. Vi hadde ganske visst blitt gitt nikelig tid til å forberede oss selv på den dag da vi skulle berøves den mann som hadde vært en sann far i Kristus for så mange norske katolikker. For mgr. Kjelstrup selv hadde hver eneste dag år for år vært en forberedelse til dødstimen.

Karl Kjelstrup tilhørte en familie som generasjoner igjennom hadde vært prester og offiserer. Hans onkel var den

de at vennen kan døpe dem, og overbeviste om *katolisismens* sannhet, nøler de ennå overfor Kirken, dette synlige samfunn som de har hatt så mange fordommer mot. Ennå mer overraskende er det å lese om hvordan såvel Jacques Maritain som hans hustru mente at de måtte oppgi filosofien for godt i og med konversjonen. Så redelig hadde de nærmet seg kirken fra et rent religiøst motiv og for å finne en basis å bygge deres liv på, at de ignorerte hele den imponerende katolske filosofi som nettopp opplevde sin renaissance etter Pave Leo XIII's appell «Aeterni Patris» av 1879. I dag er jo Maritain's navn det førende innen den samme filosofi, sammen med professor Gilsons og pater Sertillanges.

Så blir de døpt i Sacre-Coeur 1. juni 1906. Til siste øyeblikk er de usikre, nedtrykte, men i samme øyeblikk som de mottar gjenfødelsens sakrament er alt bare fred og lys. Reaksjonen er skarp i deres familier og vennekrets, det var noe uhørt i dette antiklerikalismens Frankrike. Kanskje har enkelte klarsynte spottere oppdaget, at med svake, men umiskjennelige trekk tegner der seg en bevegelse i tiden, en returbevegelse i retning av den kirke som ble hånet og krenket av et offentlig hylakor fra Deputerkammeret til katetrene i barneskolene, en bevegelse som reiste hodet midt

berømte sokneprest Kjelstrup i Gol i Hallingdal, en født stridsmann hvis ofte hardhendte undertrykkelse av alt som han mente var skadeligt eller lastefullt i hans fjellsogns tradisjoner mange ganger brakte ham for domstolene. Hans menighet syntes dog å ha sett opp til sin myndige hyrde med megen sympati. Særlig skattet de historiene om hans kamp mot noen av dalens verste slagsbrødre: en dag trengte flere av disse individer inn i presten Kjelstrups privatkontor i annen etasje av prestegården og truet ham med korporlig avstraffelse om han ikke tilbakekalte sin fordømmelse av deres utskeielser. Sokneprestens formaninger og åndelige råd hadde ingen virkninger — hvorpå han resolutt reiste seg, kastet sin prestekjole og ropte: «Her ligger soknepresten og her står jeg!» Han grep derpå den verste i gjengen og etter et øyeblikks forløp ramlet gutten på hodet ned ad trappen og landet på grassplenen utenfor døren, hvor han snart fikk selskap av de øvrige kamerater som måtte ta avskjed på samme uformelle måte. Fra den dag av var de barske og umedgjørige beboere av fjelldalen meget mer villige til å lytte til sokneprestens prekener da han hadde bevist at han var like så sterk av legeme som av sjel.

En bror til denne stridbare sokneprest var infanterikaptein og far til Karl Kjelstrup. Mgr. Kjelstrup ble født i Kristiania som Oslo het den gangen, den 27. desember 1874. Jeg fikk først vite hans fødselsdato etter hans død for han tillot oss alltid bare å feire ham på hans navnedag 4. desember, den Hl. Karl Borromeus' dagen, all den tid han var sokneprest i Hamar. Som barn var han inderlig from og tenksom og hans familie tok det for gitt at han ville følge i sine forfedres spor og bli prest. Men under konfirmasjonsforberedelsene tok han til å tvile på om protestantismen var Kristi Kirkes sanne tro. Noen år etter ble han opptatt i den katolske Kirke til stor forargelse for hele slekten — han fortalte meg en gang at hans far, kapteinen, hadde truet med å sperre ham inne i et sinnssykeasyl om han ble katolikk. Men unge Karl Kjelstrup var runnen av en stridens ætt og etter han hadde tatt en akademisk grad ved universitetet i Oslo dro han 1894 til Propagandakollegiet i Rom. I 1901 tok han licensiatgraden i teologi dernede og vendte så tilbake til Norge. Han ønsket å bli prestevigslet og lese sin første messe i St. Olavskirken i Kristiania og det skjedde

i frafallets høyborg og læresete Sorbonne og som skulle vokse seg fram til den sterke og betydningsfulle katolske elite som i dag gjør seg mektig gjeldende i fransk åndsliv.

Det ville føre for langt av sted å komme in på hva Madame Maritain skriver om *Charles Peguy*, som var et større geni enn Léon Bloy, men som var omtrent like miskjent like til sin død på slagmarken ved Marne i 1914. Nest etter Paul Claudel er han det store katolske navn i moderne fransk litteratur, men i ekteparet Maritain's liv sto han fjernere enn Bloy, og hans manglende evne til å forstå sistnevnte er det selsomt å konstatere i dag da de begge er like elsket og lest i Frankrike som de engang var feller i en lidelsesfull misere og omgitt av forståelsesløshet.

To andre av deres venner fra førkrigstiden er geologen *Pierre Termier* som har skrevet meget inspirerte kjærlighetserklæringer til Frankrikes jord («a la gloire de la terre») og *Georges Rouault* som i dag er Frankrikes mest hyldede religiøse maler, men såvel disse som 2. binds memoarer ville kreve en artikkel for seg.

fr. Hallvard Rieber-Mohn. O. P.

2. juni 1901. Det var den første katolske prestevigsel av en nordmann i Norge siden reformasjonen — andre nordmenn var ganske visst blitt prester, men de var blitt vigset utenlands. Men nest etter sin kjærlighet til Kristus og hans Kirke var fedrelandskjærligheten den sterkeste følelse i hans sjel og sinn.

Han ble kapellan ved St. Olavskirken og fra 1907 redaktør for vårt katolske ukeblad «St. Olav». I disse år i Kristiania utførte han et stort arbeid mellom katolske gutter og unge menn i et miljø, hvor fordømmene mot og hatet til katolisismen var meget sterkere enn i dag og en derfor måtte ha stor tro og stort mot og også en del frimodighet for å kunne forbli tro mot Kirken. Pastor Kjelstrup grunnla det katolske ynglingeforbund og var sjelen i alle dets møter idet han utnyttet sin poetiske evne til å skrive både vakre og humoristiske sanger for sine gutter samt organiserte deres sangforening. Hans lyse ansporende sinn som var helt blottet for sentimentalitet, hans elskverdige vesen som oppmuntret til et naturlig kameratskapsforhold, men aldri oppfordret til familiaritet så vel som hans uendelige vennlighet og utrettelige omsorg for sjelenes åndelige og timelige velferd blant hans flokk gjorde ham til den ideelle veileder for menn og gutter. De visste at de kunne komme fritt til ham med deres sorger og tvil like så godt som med deres rent jordiske vansker. Han ville alltid prøve på å finne en løsning for dem like så villig som han ville gi dem åndelig veiledning. Mange av disse gutter vedlikeholdt en brevveksling med ham lenge etter de var blitt fedre og bestefedre.

I en liten kystby ved navn Arendal levde et fåtall katolikker. I 1911 sendte biskopen pastor Kjelstrup der ned for å organisere en menighet der. Ti år etter ble han kalt tilbake til Kristiania og etterlot da i Arendal en etter norske forhold stor og blomstrende menighet, hvis fleste medlemmer han selv hadde opptatt i Kirken. I 1924 ble han sendt til Hamar for å opprette St. Torfinns menighet. Også her var menigheten hovedsakelig dannet av hans egne konvertitter hvori blant jeg selv sammen med en annen norsk dame, gift med en katolsk engelsk sjømann som var blitt internert i Norge under den første verdenskrig og siden blitt her, var de første. Også Lars Eskeland, en kjent leder av en høyskole for unge folk fra landet, ble opptatt i Kirken av pastor Kjelstrup i vårt lille kapell i Hamar.

Allerede ved ankomsten til Hamar var hans helbred alvorlig svekket. En kronisk pinefull hoste plaget ham og berøvet ham søvnen. For oss syntes det intet mindre enn et under at han greide på tross av sitt skrøpelige helbred å arbeide ustanselig — samlende under sin prekestol en tilhørerskare også av mange ikke-katolikker som selv om de ikke alle konverterte dog i det minste forlot en del av sine gamle fordommer og grepet av hans veltalenhet fikk en bedre forståelse av moderkirkens sanne art. Hans arbeidstimer ville ha vært mer enn nok for en mann med en robust helbred, fylt som de var med undervisning av konvertitter og våre barn, artikkelskrivning til «St. Olav» og det fellesskandinaviske månedsblad «Credo», diktende salmer og fedrelands-sanger, utgivende bønnebok og salmebok med særlig henblikk på å få et godt norsk språk da våre første katolske bøker er skrevet av utenlandske prester hvilket preger språket i dem, presiderende ved våre mange foreningsmøter og fester hvor han sammen med våre elskelige hollandske Karl Bor-mæisøstre skapte en atmosfære av godhet, godt kameratskap og munterhet — det var en av hans yndlingssetninger at de som satte sin tillit til Gud også dermed hadde funnet kilden til all ren og uskyldig glede. Vi undret oss ofte over hans ufattelige energi, men hans svar var alltid det samme: «Kristus

i den Hellige eukaristi og bønner er kildene til all energi i verden. Jo mer vi er oppmerksom på dette og holder oss tett opp til kilden, jo mer nyter vi godt av denne livets oppkomme.»

I 1924 ble han doktor honoris causa, i 1925 pavelig kammerherre. Skjønt han ikke kjente til verdslig ærgjerrighet tror jeg dog at mgr. Kjelstrup følte en oppriktig tilfredsstillelse over at den Hl. far anerkjente hans arbeid. Det gledet ham å tenke på at han personlig hadde møtt fire paver av hvilke jeg tror at Pius X hadde gjort det dypeste inntrykk på ham. Alle de besøk han hadde vært i stand til å avlegge Rom var for ham kilden til dyp takknemmelighet mot Gud.

I 1931 ble han sokneprest ved St. Olavskirken i Oslo, men allerede i 1934 anmodet han biskopen om å bli forflyttet til Kristiansand på Sørlandet fordi synet var begynt å svikte og han ønsket å fullende sin største litterære oppgave, nemlig *Norvegia Catholica*, Kirkens historie i Norge siden 1843 hvor den igjen fikk virketillatelse etter å ha vært forbudt siden reformasjonens innførelse i 1535. Men hans helbredstilstand forverredes stadig, vatersott støtte til hans gamle lungelidelse og han visste han holdt på å bli blind. *Norvegia Catholica* ble avsluttet og utgitt i 1942, men allerede i 1940 måtte han gi avkall på å virke som sokneprest. I noen år bekledd han så stillingen som rektor for St. Josefs-søstrenes «Vår Frue Villa» utenfor Oslo — et hjem for søstre som er blitt for gamle til å arbeide i skolene og på hospitalene og dessuten rommende et lite pensjonat for eldre katolske damer.

De tyske okkupasjonsårene var en bitter prøvelse for mgr. Kjelstrup for hvem fedrelandet var en hellig arv, en gang døpt med Hellig Olavs blod og hjemmet til en nasjon som i sin tid helhjertet hadde tilbedt Kristus i den Hl. eukaristi og stadig nøt godt av de dodes fromhet og våre gamle helgeners forbønn. Han fikk oppleve å se Norge fri, og jeg hadde den lykke å få møte ham noen tid etter min hjemkomst fra Amerika.

I varen 1946 ble han lagt inn på Vor Frue hospital i Oslo. I juni besøkte jeg ham med min stedatter og min sønn i det jeg visste at det sannsynligvis ville bli for siste gang. Skrøpelig og sammenbøyd i sin slåbrokk og med utrolig avmagret ansikt talte mgr. Kjelstrup like så vennlig og muntert med oss som alltid, idet han med dyp interesse spurte etter alle nyheter fra Hamar og om gamle venner i Oslo. Han reiste seg først da vi knelte ned for ham til avskjed og jeg ba ham velsigne mine barn og meg selv — og et sterkt åndelig lys strålte ut fra hans tynne hvite ansikt da han for siste gangen ga oss sin prestelige velsignelse.

Kort tid etter ble han ført i ambulanse til Arendal, den første av hans av ham grunnede menigheter som han elsket høyt. For år tilbake hadde han ordnet med at han ville begraves der. I ukevis hadde vi ventet budskapet om mgr. Kjelstrups død. Men da det kom fylte det oss likevel med sorg selv om vi tror at han nå har mottatt lønnen for et langt liv i oppofrelse og lidelse av sin elskede Herres hånd.

Hertelig takk

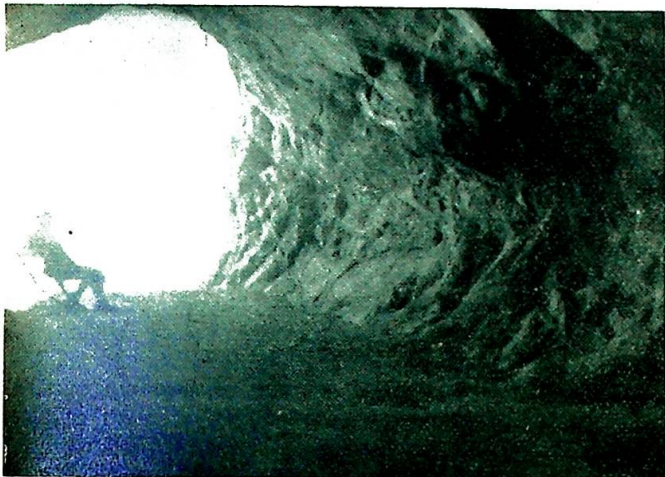
Må jeg på denne måte få lov til å takke for alle gode ønsker og hilsener til jubileumsdagen 8. september. Denne takk retter jeg såvel til hver enkelt som til de katolske institusjoner og foreninger.

Sr. Marie Zoé.

Til Mikaelstdagen 29. september.

St. Mikkelkirken i fjellet

En orientering i selve hulen under Studentlagets besøk der i 1946 av J. Duin

Hulen, sett innefra over mot motsatt bredd.

Med mer eller mindre besvær er vi nå alle nettopp klatret opp den bratte fjellskrenten, og vi står i det som fra gammel tid heter Mikaelshulen eller Mikaelkirken.

Bare som naturmerkverdighet har den allerede i lange tider trukket besøkere til seg: både folk fra omegnen og turister som reiste gjennom denne delen av Telemark. For ikke å ta med den nyere tid, men straks å gå en 100 år tilbake i tiden, får vi vite at den senere kjente historiker N. Nicolaysen sommeren 1848 gjorde en reise sammen med hr. Holtermann, og «paa Reisen opad Norsjø besaae de Hulen paa Mikkelsbjærget eller den saakaldte St. Mikkelskirke. Man legger til med Baaden ligeunder, og naar man har klavret opad over Klippevægge og Klippeblokke og vredet sig mellem buskene, staaer man ved Hulens Aabning. Noget bekvemmere — sier han — er vel den saakaldte Kirkevei, der begynder ved Stranden litt indenfor, men stort bedre er den ikke.»

Fra nær og fjern.

I *Jens Krafts* Beskrivelse over Kongeriget Norge (1826) sies det også at «paa Gaarden Gisholt er, nogle hundre Fod over Vandflaten, den bekjendte St. Michaels Kirke, en Bjerghule, der synes at være dannet eller i det mindste udvidet av Menneskehænder. Den er 36 Skridt lang, ved Indgangen 8 og i Midten 11 Skridt bred, samt omtrent 11 Fod bred, samt omtrent 11 Fod høi. Adgangen til den er besværlig fra Søen af,» noe vi har fått erfare.

Den kjente tyske reisende *Vargas Bedemar* som i årene 1811—1814 bereiste den høye Norden som han sier, Sverige, Norge og Lappland, kommer også hit for å besøke kirken i fjellet, men han tviler på om den noensinne har vært brukt til gudstjeneste, for han synes den er altfor liten til det. —

I årene 1780—1796 er det mange som beskriver hulen i sine på den tiden moderne «*Norges Beskrivelser*», eller «*Beskrivelser over Bratsberg Amt med Skiens-by og forstæder*». Det er kanselliråd Løvenskjold, det er pre-

stene H. J. Wille og Hans Strøm, det er F. W. Thue, det er L. H. Bing. Men eiendommelig er det, at man — ifølge noen av dem — ikke vet hvordan hulen er blitt til og hvortil den er blitt brukt, mens andre gjengir det som alminnelig kjent at hulen «fordum» ble benyttet som kirke. Noen taler dessuten om en kirkegård oppe på fjellet, hvor enda noen trekors skulle stå på gravene; men om selve kirken heter det i forskjellige versjoner at den og prekestolen og altertavlen sies å være oppbrent, og «det sees endnu i samme Hule en Deel Kul og Aske». —

Far til en katolikk.

Men vi går enda en 50 år lenger tilbake i tiden. I 1735 utkommer i Kjøbenhavn Magister *Jonas Ramus'* «*Norriges Beskrivelse*». Denne Mag. Jonas Ramus var sokneprest i Norderhov, ifølge kirkehistorikeren Ludvig Daae en meget lærd prest, hvis sønn forresten, Christian Ramus, «senere apostacerede», d. e. ble katolikk i utlandet, på samme måten som hans brorsønn Johan Daniel Ramus som til og med ble jesuitt. — Soknepresten på Norderhov, den lærde Mag. Jonas Ramus, skriver i sitt verk som utkom 17 år etter hans død: «I Hollen Gield ved det Vand (som heter) Nordsøe halvanden Miil fra Skeen, findes at have været en Kirke i heelt Bierg, foruden anden Hvelvning eller Bielker, men i den haarde Steen udhullet, og med Altre og andre Ornamenteer beprydet, kaldet St. Michaëlis Kirke; midt udi er den højest, hvor der er indslaget en Jern-Krog, paa hvilken Klokken har hengt; der er kun én Dør som er stor, og lyser der igjennem den samme. Oven paa Taget er Kirke-Gaarden, paa hvilken endnu mange Graver og Kaars: Man skulde med Baader fare til Kirken, og opstige med Trapper derind. Efterat der ble opbrændt hvad Træverk der var inde, findes nu intet igjen uden Kul og Aske.» Og etter denne beretning som tydelig viser at den ikke bygger på selvsyn, tilføyer han navnet på sin hjemmelsmann: Wormius.

Fra det kongelige Kjøbenhavn.

Denne Wormius, eller *Ole Worm*, hvis verk «*Monumenta Danica*» utkom hele 100 år før Mag. Jonas Ramus', nemlig i 1645, denne Ole Worm var virkelig en vitenskapsmann som samlet materiale, både topografisk og historisk; dels benyttet han det selv, dels etterlot han det til sine etterfølgere ved Det kongelige Museum i Kjøbenhavn. Wormius har nok ikke selv besøkt hulen han heller, men da han begynte med å planlegge sine «*Monumenta Danica*», som kort sagt beskriver alt som er severdig eller nevneverdig i datidens Norge og Danmark, da var det ikke vanskelig å få kong Christian IV interessert i foretagendet. I august 1622 utgår det da også et kongelig brev til samtlige «*Bisperne udi Danmark og Norge Antiquiteter anrørendes*», med befaling om «at opsøge og antegne alleslags Antiquiteter og Documenter efter (en) medfølgende Fortegnelses Indhold». Fortegnelsen som uten tvil var satt opp av selve Worm, nevner bl. a. — i et språk som er latin og dansk om hverandre —: alt som vedkommer kleresiet, især minner fra gammel tid

(antikviteter) og riter fra gammel tid: kort alt som kan «tiene til vores danske Historie at belyse». —

Innberetningene fra de vedkommende geistlige kom til Kjøbenhavn i løpet av årene 1623—1626, og det er det viktigste av disse innberetninger Worm publiserer i sine Monumenta Danica. Selv om Worm altså ikke har vært her på stedet, så har han de aller beste kilder: opplysninger direkte fra selve stedet. Og de opplysninger han gjengir i sine Monumenta, gir oss et meget mer fullstendig bilde enn noen av de senere forfattere har gitt oss, men det er nettopp disse som senere stadig på ny er kopiert, direkte eller indirekte. Worm skrev på latin, men vi skal prøve å oversette så bokstavelig som mulig.

Å oversette er vanskelig.

«I Telemark — så begynner han — i Holla-sogn består et eiendommelig gudshus (tempus mirabile), som nemlig har kirkegård på taket hvor de omboende pleier å begrave sine døde: og dette har jeg fått vite av troverdige personer som har sett og besøkt stedet. Jeg skal i kort-het forklare tingene. I distriktet Telemark ligger en innsjø som heter Nordsjø og som gjennom mange trange sunder står i forbindelse med havet; ved den innsjøen ligger en høy og svær fjellvegg som folket i omegnen kaller Vear. Omtrent midt i denne fjellvegg er det kunstig laget en hule som fordem var en kirke, uten søyler og uten buer, men bygget direkte inn i selve fjellet; kirken hadde et vakkert alter og annet kirkelig utstyr, og den var viet til den hl. Mikael. Ved brann er den dessverre blitt sørgelig tilrettet. Midt i hvelvet ser man en runding som er hugget ut litt dypere, og inn i den en jernkrok hvor — etter det man sier — den lille klokken skulle ha hengt. Eneste adgang er den store inngangen hvor-igjennom også lyset faller inn. (Ordene Ole Worm her bruker, viser tydelig at han nok ikke selv har besøkt stedet!) De mennesker som søkte dit, kom *enten* over vannet inn til fjellet som de derfor måtte klatre opad ved hjelp av tømmerstokker og hengende stiger, inntil de kom til inngangen; *eller* også pleidde de fra fjellets andre side å stige ned til den langs trappetrinnene som var hugget inn i fjellet. Da for noen år siden trestigene som fra inngangen førte nedover, ble grepet av brann, ble ved samme anledning hele gudshuset ødelagt, idet både alteret og det andre utstyret gikk opp i flammer. Golvet er da også ennå dekket med kull og aske, og det øvrige svertet av røk. —

Kirkegård og kirkemesse.

Ovenpå fjellet, ovenfor selve gudshuset, — vi oversetter fremdeles Worm — finnes enda kirkegården, med et stort kors, og hvor man ser mange graver. Der pleier egnens folk som bor på denne siden av fjellet, å begrave sine døde; fra den andre siden, over vannet, gis det ingen vei hitopp hvor flere kan gå ved siden av hverandre. På Mikkelsdagen (St. Mikael's festdag: 29. september) pleidde man fordem å feire kirkemesse (eller kjørmesse: dagen for kirkevigslingen) og da var det stort tilløp av folk; men både feiringen og de festlighetene som fulgte med, er nå avskaffet. —

Hva opprinnelsen eller byggingen av dette gudshus angår, foreligger intet sikkert. Men jeg holder det for sannsynlig at stedet er blitt benyttet til avgudsdyrkelse og senere er blitt omdannet til bruk for de kristne.» —

Så vidt Ole Worm, i 1643, etter de innberetninger han hadde fått, innberetninger som ble skrevet i årene 1622

til 1626. Her ble det sagt at gudshuset «for noen år siden» ble ødelagt ved brann, men at kirkegården enda besto, med et stort kors og mange graver og hvor egnens folk *enda* pleidde å begrave sine døde. Vi kan derfor anta at Mikaelkirken ble herjet av brann og ødelagt omkring året 1600. — I 1622—1626, da beretningen ble skrevet, var feiringen av kirkemesseudagen på Mikkelsdag (29. september) allerede avskaffet; i den forbindelse kan det nevnes at presten her i distriktet, Søren Sørensen, sokneprest i Solum, allerede den 1. juli 1568 mottok brev fra prosten i Skien og bispen i Oslo med oppfordring bl. a. å sørge for at helgenbildene skulle forsvinne fra kirkene, og at «kiørmysdagene» ble avskaffet. Det var nok ikke minst «Mikkelskirken i bjerget» hr. Søren Sørensen da hadde å tenke på.

Allerede på svartedaudens tid.

Ole Worm berettet om Mikkelskirkens triste skjebne. Men allerede vel 200 år før blir Mikjålsbergh nevnt i den såkalte *Røde bok*, en jordebok biskop Øystein av Oslo på sine visitasreiser opptok over preste- og kirkegodset i hele sitt stift. Etter jordeboken eidde Mikjålsberg i 1398 to av de i nærheten liggende gårder, Gisholt og Dal: dette var til underhold for presten; og til vedlikeholdelsen av bygningene litt jordegods i omegnen. En del av dette jordegods var gitt av biskop Øysteins formann på Oslo bispestol, biskop Jon Klemetsson, som før sin bispevielse hadde vært sokneprest i Gjerpen (nord for Porsgrunn) og antageligvis selv hadde sin slekt i denne egnen. Biskop Jon døde september 1385, og testamentet hvorved han gir det lille jordegods til Mikjålskirken i bjerget, gir oss dermed samtidig den eldste opplysning om kirken vi overhodet eier. — Om kirken da, i 1385, allerede lenge besto, kan vi kun ha formodninger om; dokumentene tier.

*

Midt i det forrige århundre, i 1852, utga forfatteren Andreas Munch sin legende om den siste prest i Mikaelkirken, fader Sylvester. Den har uten tvil gjort meget for å gjøre kirken mer kjent, og mange kjenner ikke annet til den enn nettopp et bruddstykke av legenden. Legendens historiske verdi vil vi ikke uttale oss om; mange er meget skeptiske, og Andreas Munch selv innleder den med disse ord: «Kun fra den allerede forladte Tid er jeg kommet over en simpel, liden Historie, som jeg her vil fortælle, uden dog derfor at ville svare for dens antikvariske Ægthet.» —

De første utgravninger.

Men legenden gjorde helt sikkert hulen meget mer kjent. De første dagene i august 1863 ble den kjøpt av en privatmann, Mechanicus og Tekniker C. Hansen, som uten tvil interesserte seg meget for dens historie. For den 29. august samme år leser vi allerede i «Porsgrunds Blad»: «Ved Udgravning og Planering af Bunden har den nye Eier fundet Levninger af Alteret, nemlig Fodstykket, som var forbrændt i den ene Ende, men viiste tydelige Spor af sort Maling eller Lakering, tilligemed enkelte andre Stykker hvori var høvlet Hulkiler og Karnisser samt et 4 Sidet Stykke som ogsaa var afbrændt i den ene Ende og viiste Tegn til smukt Arbeide, antagelig et Stykke af Buestillingen, thi der vises tydelige Mærker i Sidevæggene efter en saadan, og da der over hele Bunden er et Kullag, er det sandsynligt, at Kirken er afbrændt. Efter Bings Beskrivelse over Norge 1796 fandtes

der paa Kirkegaarden ovenpaa Fjeldet nogle Trækors, men disse er nu forsvundne.» —

Når vi tenker oss tilbake.

Hermed er historien til Mikjalshulen eller til Mikkelkirken i bjerget gjengitt. — Hvor meget eller hvor lite enn sant er av Andreas Munchs legende om den siste katolske prest, fader Sylvester, så står vi her på hellig grunn. For århundrer siden, senest på Svartedødens tid, ble dette stedet helliget til kirkehus: her kom menn og kvinner fra den norske middelalder for å bøye kne for sin Gud og feire messens hellige mysterier.

Her lød Guds Ord: i enkle og enfoldige ord til egne enkle og enfoldige mennesker.

Her lød den samme kirkesang som den dag i dag ennå lyder i våre kirker.

Her istemte folket messens Credo, og det var en trosbekjennelse som kom ikke bare fra deres leber, men fra deres ærlige, troende hjerter. Og verset: «Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam» forenet dem med Kirken verden over, med verdenskirken, den éne Kristi Kirke.

Hit også kom de med angerfullt hjerte og søkte forlatelse for sin synd og sin brøde; for også middelalderens mennesker syndet, men de var ydmyke nok til å vedkjenne seg det, til å anerkjenne at det var synd: og det ærlige og oppriktige hjerte fikk da høre prestens maktsord: «Jeg forlater deg dine synder...», og de gikk tilbake til sitt hjem og til sitt arbeid med den ærlige vilje nå å være tro mot Gud og den hellige Kirke. —

Om legenden om fader Sylvester er sagn eller ei, én gang ble her feiret den siste messe. Siden, selv om helligdommen enda sto, var det tomt her inne; alteret var ikke lenger offerbord, og tabernaklet sto tomt. Men vi takker Sakramentets skjulte Gud at Han atter har villet ta bolig iblant oss, rundt omkring i landet; og som barn av Hans Kirke, av Kristi evige Kirke, vil vi alle nå be vår trosbekjennelse: Jeg tror på Gud Fader, den allmektige...

Hee hjemme - -

Porsgrunn. 100 års dagen for konsul Alfred P. Wrights fødsel ble feiret i Porsgrunn bl. a. ved en minnegudstjeneste i Vor Frue kirke, der konsulen konverterte like før sin død. Etter høytideligheten meddelte stortingsmann Carl P. Wright, at Nørøna Fabrikkers pensjonsfond for arbeidere og funksjonærer var blitt forøkt med 100 000 kroner. Videre meddelte hr. Wright at fabrikken vil sette i gang boligbygging som foreløpig vil omfatte en husblokk på 12 leiligheter. Stortingsmannens utpregede sosiale sans er en arv fra den gamle konsul som Porsgrunn by på denne måten atter har nytt godt av.

Bysbarn.

Fredrikstad. Søndag den 7. september kunne pastor Høgh feire 10 års jubileum som sokneprest til St. Birgitta kirke. En slik merkepel kunne selvsagt ikke gå upåaktet hen, omenn jubilaranten i sin beskjedenhets nok helst hadde villet det slik. Allerede på forsommeren var det nedsatt en festkomité som hadde gjort et fremrakende arbeid, slik at jubileet kunne få et så verdig preg som mulig. — Høymessen på jubileumsdagen ble feiret som levittmesse med prestene Bzdyl og Messel som diakon og subdiakon og dannet en verdig innledning til dagens videre arrangement. Om aftenen var det selskapeleg samvær i foreningslokalet under praktisk talt full tilslutning av menighetens folk. Festen ble åpnet av festkomiteens formann, konsul Berrum som ønsket oss velkommen og redegjorde for kveldens program. Deretter ble podiet overlatt Olavsforenin-

gens formann, fru konsul Berum som i en utmerket framført prolog tolket menighetens varme følelser for sin sokneprest. Et lite polsk orkester ga til beste en rekke musikknumre fra feiende polske folkemelodier til moderne slagere, og dette sammen med en ypperlig opplesning av frk. Svendsen i poesi og prosa over alvor og skjemt dannet den beste opptakt for festestemningen. Ved middagen ble soknepresten overrakt blomster og lykkønskninger fra Olavsforeningen, Birgittaforeningen, den polske forening og St. Halvardsforeningen. Festens clou ble imidlertid nådd da konsul Berrum overrakte jubilaranten en kunstnerisk utført adresse med navnene av bidragsytere til kirkens påtenkte oppussing; en innsamling som var blitt en strålende suksess med et totalbeløp på ca. kr. 3500.— Pastor Høgh takket dypt beveget for gaven og den store oppmerksomhet som var vist ham. Han hadde gått og gruet seg for denne festen da han ikke kunne fordra å bli gjort krus av. Han takket for de årene han hadde fått virke hernede. Samarbeidet hadde vært det beste mellom sokneprest og menighet, selv om det til sine tider kunne være divergerende oppfatninger av menighetsarbeidet. Soknepresten ba dog menigheten være forvisset om at han hadde arbeidet med særlig hu til å gjøre det beste ut av situasjonen til enhver tid, tro mot sitt kall og sine prinsipper. Han uttalte ønsket om fortsatt å virke hernede i tiden framover i et embete som han var blitt så glad i. «Jeg har vært i større og skjønnere kirker enn vår,» uttalte han bl. a., «men ingen steder ber en så godt som i St. Birgitta kirke». — Etter den vellykkede middag fortsatte festen under den beste stemning ut i de små timer, og jubileet fikk en verdig avslutning i et felles «Fader Vor» og salmen «I natt meg vær».

X.

*Prolog ved festen i Fredrikstad
av Ulla Vedel Berrum.*

*Prestegården står i dag
kledt i blomster og i flagg.
Vi vil feire her en fest
for vår kjære sokneprest,
som i ti år strever med
å føre oss til lys og fred,
og løse oss fra verdens bånd
og knytte oss til Herrens hånd.*

*Menigheten er en flokk,
som kan skaffe arbeid' nok.
Hele dagen soknepresten
strever livet av seg nesten —
Prestegården — fredens bolig?
Nei, da er De ei fortrolig
med, hva her der foregår:
«Tys, jeg hører, klokken slår; —
nei, det var visst telefonen;
å, jeg hører det på tonen,
det er galt med lille Søren.
Så, der ringer det på døren!» —
Trappen tages ned og opp
i en susende gallop.
Snart må presten ned og koke
mat, — snart give kloke
råd til både Per og Pål;
så i haven med sin skovl;
nå i kirken, lese messe,
derneft skrive i vår presse,
undervise, preke, dope,
rundt i menigheten lope.
Akk, for få er dagens timer,
og når midnattsklokken kimer,
ennå lys i brede strimer
ut fra prestens vindu faller.
Det man «liv i arbeid» kaller!*

*Men i dag vår prestegård
kledt med flagg og blomster står.
Vi vil be vår sokneprest
være en beskjeden gjest,
ti vi kan ei meget byde,
men en takk skal fra oss lyde
for alt godt i svunne år! —
Ta det nå, som vi formår!*

Beste
og hurtigste
slipemiddel
for lager og
ventiler

Erindringsliste:

**Oslo katolske
menighetpleies kontor.**

Er lukket inntil videre.

St. Elisabethkongregasjonen av St. Halvard, Oslo

Møte tirsdag den 30. sept. kl. 19.30.
Møte 7. oktober bortfaller.

Mariakongregasjonen Oslo

Møte søndag den 21. september
etter andakten.

KASERI.

Litt kaffe medtas.

Stemmebruk, Oplesning

Behandling av talefeil.

ADELAIDE JØRGENSEN
Telf. 46 23 73. — Jac. Aallsgt. 16 III

Norges Brannkasse
Grunnlagt 1767

Skadeforsikring

Brann - Innbrudd
Glass - Vannledning
Huseieransvar - Hus-
leieavbrudd etter brann

Johan Olsen & Sønner

Murmester og entreprenørforretning

Kongensgt. 17, Oslo.

Etabl. 1896.

Telf. 42 50 85 - 42 52 23

St. Olavslaget Oslo

Høstsemesteret begynner med en familieaften søndag
28. september kl. 20 i foreningslokalet.

Sang av hr. **Widar Widnes.**

Foredrag av frk. **Ragnhild Foss** om en pilgrimsferd til
Fatima.

Beverting. Entré kr. 1.50. Litt kaffe medtas.

Alle er hjertelig velkommen.

Katolsk student (mannlig) ønsker værelse i Oslo.
Henv. i «St Olav»'s ekspedisjon.

T. S. Jacobsen Begravelsesbyrå

Ullevålsvn. 1
Telf. 33 23 34 - 33 22 46
Privat 55 85 50 - 69 43 72

ST. OLAV

KATOLSK UKEBLAD

REDAKTØR:

E. DITHMER-VANBERG

REDAKSJON OG EKSPEDISJON:

Akersvegen 5 I. Telefon 42 37 43.

ST. OLAVS EKSP. OG FORLAG:

Kl. 10—15, unntatt onsdag.

Utbetalinger kun tirsd. kl. 13—14.

ABONNEMENTSPRIS: kr. 2,50 pr.

kvartal, for utlandet + avisporto.

ABONNEMENT tegnes i ekspedi-

sjonen og på ethvert postkontor.

ANNONSER må være innsendt in-
nen søndag aften.

MANUSKRIPTER må være inn-
sendt innen fredag aften.

20 forskjellige vakre

prospektkort fra «Liturgisk Utstil-
ling i Oslo 1946», fåes kjøpt i «St.
Olav»s eksped., Akersveien 5, I, Oslo.

Pris pr. stk. 40 øre.